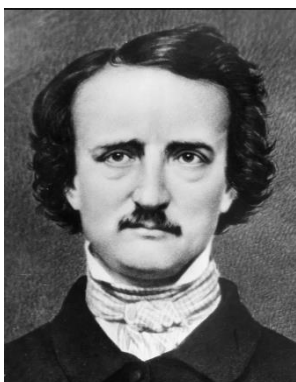

Edgar Allan Poe (19. 1. 1809 Boston, stát Massachusetts, Spojené státy americké – 7. 10. 1849 Baltimore, stát Maryland)

Americký spisovatel a novinář. Významný představitel literárního romantismu v poezii i próze, jeden ze zakladatelů detektivní, hororové a vědeckofantastické literatury.

Edgar Allan Poe se narodil v rodině **kočovních herců**. Otec však rodinu brzy opustil a matka zemřela r. 1811 na plicní nemoc tuberkulózu. Malého **sirotka** si vzali **na vychování** bohatí, ale bezdětní **manželé Allanovi**. Své příjmení dali Edgarovi jako prostřední z jeho jmen.

Na utváření Poeovy osobnosti výrazně působilo několik skutečností. Láskyplný vztah k nevlastní matce byl doprovázen konflikty s přísným otčím. Allanovi Edgara nikdy neadoptovali; poskytli mu dobré školní vzdělání, ale nijak jej hmotně nepodpořili pro budoucnost. Poe od dětství hodně četl; kromě **beletrie** se zajímal také o **přírodní vědy**: jejich metodu přesného popisu použil později ve svých prózách.

Léta 1815 – 1820 strávila rodina Allanových ve **Velké Británii**; Edgara tam umístili do typické anglické internátní školy. Anglie Poea hluboce ovlivnila spojením starobylosti, tajemna a nevládného konzervatismu. V r. 1826 Poe začal studovat **jazyky** na **Virginské univerzitě**, kterou krátce předtím založil Thomas Jefferson, jeden z vůdců někdejší Americké revoluce 1776. Protože student Poe měl od Allanových jen nízké kapesné, zkusil štěstí v hazardních hrách, ale ty ho naopak uvrhly do dluhů. Když je otčím odmítl zaplatit, Poe univerzitu opustil a (navíc zklamán tím, že jeho dívka se provdala za bohatého muže) vstoupil r. 1827 z finančních důvodů do **armády**. Zároveň mu však vyšla **první kniha: básnická sbírka Tamerlán a jiné básně** (Tamerlán neboli Timur byl proslulý turkický dobyvatel a vládce, který ve 14. století vytvořil velkou orientální říši).

Rodina Allanových se Poeovi odcizila poté, kdy mu v r. 1829 nevlastní matka zemřela a otčím se rychle znovu oženil a založil svou vlastní rodinu. Poe ještě začal studovat na proslulé **vojenské akademii West Point**, ale tam se jen utvrdil ve svém odporu vůči bezduché tuhé kázni a po několika měsících ji opustil (r. 1831), aby se plně věnoval literární práci.

Poe dospěl ve velmi inteligentního, sečtělého, společenského, avšak také prudkého a extravagantního muže. Jako autor tří básnických sbírek se pokusil rovněž o **prózu**: v r. 1833 vyhrál literární soutěž (se svou povídkou **Rukopis nalezený v láhvi**; jedná se o přízračný trosečnický příběh) a vzápětí nastoupil dráhu žurnalisty. Byl zdatným **novinářem**: psal velké množství textů různého druhu, od povídek a básní až po literární kritiky. Vystřídal několik redakcí, dokázal zněkolikanásobit počet předplatitelů novin, pro něž pracoval.

V r. **1836 se oženil se svou** ani ne čtrnáctiletou **sestřenicí Virginii Clemmovou** (1822 – 1847). Novinářská profese nebyla výnosná a manželé Poeovi žili velmi skromně. Poe usilovně pracoval, ale zároveň si život komplikoval nemírným pitím alkoholu.

40. léta 19. století představují vrchol Poeovy literární činnosti.

Nejprve (r. 1840) vydal dvousvazkový povídkový soubor *Grotesky a arabesky*, do nějž shrnul i některé své dřívější práce. V r. 1841 Poe časopisecky otiskl **povídku Vraždy v ulici Morgue**. Dílo vzbudilo velkou pozornost (i v Evropě, především ve Francii), neboť se jedná o **první skutečný detektivní příběh** v dějinách literatury: postava francouzského racionalistického pátrače Augusta Dupina, řešícího záhadu vraždy dvou žen v pokoji uzamčeném zevnitř, je prvním literárním detektivem vůbec – inspiroval i britské spisovatele Arthura Conana Doylea ke stvoření slavného Sherlocka Holmese a Agathu Christie k postavě Belgičana Hercule Poirota. Stejně silný ohlas měla také další Poeova **detektivka Zlatý brouk** (1843): tentokrát šlo o rozluštění šifry skrývající místo uložení pirátského pokladu.

Poe navazoval na britské romantiky (George G. Byrona aj.), ale jeho vlastní, osobitý přínos literatuře je obrovský; mj. **zakladatelsky zdokonaloval žánry triviální literatury (horor, detektivku apod.)** a vytvářel v jejich rámci **umělecky hodnotná díla**.

Tvůrčím způsobem vytěžil **atmosféru počínající technické éry**: každý věcný detail zmíněný (často s velkou precizností) v jeho povídkách má svůj význam pro smysluplné vyznění příběhu. Mnoho Poeových povídek se odehrává v důmyslně aranžovaných uzavřených prostorách, které korespondují se složitou duší svých vnitřně osamělých obyvatel a jejichž konstrukce svědčí o tom, že autor dokázal pro svůj záměr **ovládnout dané místo i čas**. Poe vytváří **působivé zápletky** se zdáním **věrohodnosti**, umí vystupňovat **napětí**; někdy se uchyluje až k **mystifikaci**.

V r. **1842** se v americké Philadelphii Poe setkal s jiným mladým, ale také již populárním spisovatelem, s **britským prozaikem Charlesem Dickensem**; ačkoli oba náležejí k odlišným literárním směrům (Dickens psal metodou realismu), setkání bylo pro oba významné, neboť jejich tvorba měla některé podobné rysy.

R. **1845** Poe způsobil senzaci svou časopisecky publikovanou **básní Havran**, která se zařadila mezi nejslavnější literární díla všech dob. Poeova umělecká dráha kulminovala, opatrně následována i zlepšením finanční situace. Zvrat však přinesla tragická událost: v r. **1847 zemřela** na tuberkulózu Poeova manželka **Virginia**. Poe se opakovaně pokusil navázat nový vztah, ale situaci mu komplikovala záliba v alkoholu. Poe začal rychle chátrat na těle i na duchu, ale ještě napsal **esejistické dílo Eureka**, v němž shrnul svůj filozofický pohled na svět. 3. října 1849 byl nalezen zcela vyčerpan a opilý na ulici ve městě Baltimore, kde žil, a ačkoli byl dopraven do nemocnice, po čtyřech dnech zemřel.

Z pohledu Evropanů **Poeovo dílo** oživil především francouzský básník **Charles Baudelaire** (1821 – 1867), zakladatelská osobnost francouzské neformální skupiny **prokletých básníků**, náležejících do tvůrčí atmosféry **konce století** (fin de siècle): Baudelaire překládal, vyzdvihoval a zpopularizoval **Poea pro evropskou a světovou literární veřejnost** jako příklad **dokonalé umělecké osobnosti**, jejíž velikost ani význam její okolí osudově nepochopilo.

Některá díla:

Básnická sbírka Tamerlán a jiné básně (Tamerlane and Other Poems; 1827);

Báseň Havran (The Raven; 1845; báseň se ve skutečnosti jmenuje *Krkavec*, ale většina českých překladatelů dává přednost názvu *Havran*, který je anglickému originálu blízký svou dvouslabičnou délkou i zvukovou podobou; ovšem *havran* = angl. *rook*);

Povídky:

a) tajuplné a hororové: **Černý kocour** (The Black Cat), **Démon zvrácenosti** (The Imp of the Perverse), **Jáma a kyvadlo** (The Pit and the Pendulum), **Maska Červené smrti** (The Masque of the Red Death), **Muž davu** (The Man of the Crowd), **Předčasný pohřeb** (The Premature Burial), **Skokan** (Hop-Frog), **Sud vína amontilladského** (The Cask of Amontillado), **Zánik domu Usherů** (The Fall of the House of Usher), **Zrádné srdce** (The Tell-Tale Heart);

b) dobrodružné: **Pád do Maelströmu** (A Descent into the Maelström), **Rukopis nalezený v láhvi** (MS. Found in a Bottle);

c) detektivní: **Vraždy v ulici Morgue** (The Murders in the Rue Morgue), **Zlatý brouk** (The Gold-Bug);

d) vědeckofantastické: **Příběh z Rozeklaných hor** (A Tale of the Ragged Mountains), **Rozhovor Eirose s Charmionem** (The Conversation of Eiros and Charmion), **Senzace s balonem** (The Balloon-Hoax), **Von Kempelen a jeho objev** (Von Kempelen and His Discovery);

e) humoristické (ovšem zároveň zpravidla zařaditelné k výše uvedeným skupinám): **Muž, který se rozpadl** (The Man That Was Used Up), **Na slovíčko s mumii** (Some Words with a Mummy), **O**

šizení jakožto exaktní vědě (Diddling Considered as One of the Exact Sciences), **Tisící druhý Šeherezádin příběh** (The Thousand-and-Second Tale of Scheherazade), **Vrah jsi ty!** (Thou Art the Man!);

Dobrodružný román Dobrodružství Arthura Gordona Pyma (The Narrative of Arthur Gordon Pym of Nantucket; 1838);

Literární esej Filozofie básnické skladby (The Philosophy of Composition; 1846; autorská interpretace *Havrana*);

Filozofický esej Eureka (1848).

<https://www.britannica.com/biography/Edgar-Allan-Poe>

<http://www.eapoe.org/papers/misc1921/quinni43.jpg>

<https://www.redbubble.com/i/iphone-case/Nevertmore-Raven-Flying-Edgar-Allan-Poe-by-andmarstan/86140583.5N5OC>